

REČ UREDNIKA

Pojava Interneta suštinski je usmerila dalji razvoj prava intelektualne svojine. Taj uticaj očigledan je prilikom tumačenja normi prava intelektualne svojine i daleko prevazilazi obim prilagođavanja kroz koje su propisi o zaštiti intelektualnih dobara prolazili prilikom pojave ranijih tehnoloških otkrića (tehnike štampanja, radija, televizije). Internet kao globalna mreža temeljno je uzdrmao klasični koncept zaštite intelektualnih dobara koji se zasniva na sistemu nacionalnih, teritorijalno ograničenih prava. Gotovo svaka radnja preduzeta na Internetu automatski ima globalno, svetsko dejstvo, što otežava napore titulara prava intelektualne svojine usmerene ka ostvarivanju i zaštiti svojih prava. Taj uticaj oseća se u svim oblastima prava intelektualne svojine, a ponajviše u oblasti prava žiga i autorskog prava i srodnih prava. Upravo su ove dve oblasti predmet naše analize u zborniku „Intelektualna svojina i Internet: nazivi internet domena, autorska dela, žigom zaštićene oznake“.

Radovima objedinjenim u prvom poglavlju zbornika, naslovljenom „Nazivi internet domena i žigom zaštićene oznake“, ispituje se pravna priroda naziva internet domena kao specifičnih znakova razlikovanja, i analiziraju pravila za rešavanje sporova sa titularima žiga povodom registracije naziva domena. Profesor dr Slobodan Marković u radu pod nazivom „Pravnoekonomska analiza naziva internet domena“ utvrdio je da naziv internet domena ima dualnu funkciju sredstva za lociranje određenog sadržaja u kibernetском prostoru i sredstva komunikacije između ljudi. Komunikaciona funkcija je ono što nazivu internet domena daje ekonomsku vrednost i zbog čega to dobro, uprkos njegovom tehničkom izobilju, predstavlja ograničeni resurs, odnosno privatno dobro u ekonomskom smislu. Docent dr Marko Jovanović, u radu naslovljenom „Efikasnost postupka rešavanja sporova povodom registracije naziva nacionalnih internet domena Srbije“ ispituje procesnu efikasnost sa osloncem na tri kriterijuma, a to su: vreme potrebno za zaštitu prava, troškovi te zaštite i predvidljivost efekata pravozaštitnih radnji. Nakon što je utvrdio da Pravilnik u zadovoljavajućoj meri omogućava efikasno odvijanje postupka, autor zaključuje da u sadašnjim okolnostima, pravni okvir za alternativno rešavanje sporova u Srbiji pruža malo prostora za dodatno unapređenje efikasnosti sistema rešavanja domenskih sporova, ali da bi trebalo očekivati da se u tom smislu učine određeni pomaci sa daljim razvojem pravnog sistema i prakse alternativnog rešavanja sporova.

U radovima iz drugog poglavlja zbornika, naslovljenog „Autorsko pravo i Internet“, ispituju se različiti aspekti iskorišćavanja autorskih dela i predmeta srodonpravne zaštite na globalnoj mreži. Profesor dr Dušan Popović u svome radu „Povreda autorskog i srodnih prava na Internetu: osvrt na noviju praksu Evropskog suda pravde“ analizira sudske presude kojima se tumači pojam

interaktivnog činjenja dostupnim, kao i pojam umnožavanja autorskih dela i predmeta srodnopravne zaštite na Internetu. Autor zaključuje da se, u interesu pravne sigurnosti, što pre moraju razjasniti sporna pitanja u vezi sa primenom kriterijuma „različitog tehničkog sredstva“ i „nove javnosti“, pre svega u kontekstu korišćenja tehničkih sredstava kojima se ograničava pristup predmetu zaštite. Docent dr Sanja Radovanović u radu „Građanskopravna odgovornost internet posrednika za povredu autorskog prava – uporednopravni aspekt“ ispituje uslove odgovornosti subjekata koji pružaju uslugu razmene informacija na globalnoj mreži u pravnim sistemima Sjedinjenih Američkih Država, Evropske unije, kao i pojedinih država članica EU. U svome radu, autor daje više predloga za moguće rešenje latentnog sukoba između titulara autorskog i srodnih prava, s jedne strane, i korisnika Interneta i posrednika na Internetu, s druge strane.

U radu pod nazivom „Zaštita autorskog prava i pravo na privatnost elektronskih komunikacija u Republici Srbiji“, docent dr Mario Reljanović ispituje zakonitost prakse upućivanja pisama upozorenja protiv lica koja sa Interneta preuzimaju primerke autorskih dela koja su nezakonito učinjena dostupnim. Ova pisma upozorenja šalju se preko internet operatora. Autor zaključuje da se na ovaj način povređuje pravo na privatnost korisnika Interneta, budući da je sasvim izvesno da nosioci autorskog prava, odnosno njihovi zastupnici, nisu mogli na zakonit način doći do podataka o sadržini elektronskih komunikacija pojedinaca. Advokat Bogdan Ivanišević, u radu pod nazivom „Predmeti *ReDigi* i *UsedSoft*: nekoliko odgovora i bar toliko neodgovorenih pitanja“, analizira dve veoma važne presude iz autorskog prava Sjedinjenih Američkih Država i Evropske unije. Autor zaključuje da u Sjedinjenim Američkim Državama, široko prihvaćeni stav da ono što izgleda kao prodaja primerka računarskog programa ustvari predstavlja davanje licence, unapred sprečava primenu doktrine prve prodaje. Za razliku od toga, Sud pravde Evropske unije je našao da navodno davanje primerka računarskog programa na korišćenje na osnovu licence ustvari predstavlja prodaju, zbog čega u konkretnom slučaju deluje institut „iscrpljenja“ prava. Ipak, nije sasvim izvesno da su sudovi dali konačni odgovor na ovo pitanje, budući da su zaštićena intelektualna dobra o čijim digitalnim primercima je odlučivano u ovim dvema presudama – različita.

Radovima objavljenim u ovom zborniku analiziraju se samo pojedina od mnogobrojnih, složenih pravnih pitanja u vezi sa iskorišćavanjem zaštićenih intelektualnih dobara na Internetu. Zbornik, stoga, treba shvatiti kao poziv na naučnu i stručnu raspravu, kako sa kolegama, tako i sa „običnim“ korisnicima Interneta. Naš privatni i poslovni život nepovratno je izmenjen pojavom Interneta, a spisak pitanja koja je korišćenje Interneta postavilo pred pravnike specijalizovane za pravo intelektualne svojine stalno se proširuje. Nadam se da ovaj zbornik doprinosi razjašnjenju makar nekih dilema.

prof. dr Dušan V. Popović